



Free time management scale: Validity and reliability analysis

Boş zaman yönetimi ölçeği: Geçerlik- güvenirlilik çalışması

Beyza Merve Akgül¹
Suat Karaküçük²

Abstract

The aim of this research is to adapt the Free time management scale (Wei-Ching Wang, Chin-Hsung Kao, Tzung-Cheng Huan, Chung-Chi Wu, 2011) to Turkish and to examine its psychometric properties. The research was conducted on 447 university students from various faculties of Gazi University, Turkey. First of all, lingual equivalence of the scale was applied. Explanatory (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) were used for validity analysis of the scale. In the result of the EFA, Being in English originally, this scale consisted of 15 items and 4 dimensions. While the number of the items were exactly the same in the 'leisure attitude' and 'scheduling', 'goal setting and technique' was 6 items and 'evaluating' was 3 items. Confirmatory factor analysis (CFA) was applied to test the four factor construct of the scale. Internal consistency coefficient of the whole scale was found to be .83 and test retest reliability of the scale was found to be .86. To this end, According to the validity and reliability analyses, it was found that this scale is a reliable and valid scale to be used to determine free time management of university students in Turkey.

Keywords: Free time management; scale; validity; reliability; university student

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Bu çalışmanın amacı, Wei-Ching Wang, Chin-Hsung Kao, Tzung-Cheng Huan, Chung-Chi Wu isimli kişiler (2011) tarafından geliştirilen Boş Zaman Yönetimi Ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlilik analizlerini yapmaktır. Araştırmaya Gazi Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 447 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öncelikle ölçeğin dilsel eşdeğerliği incelenmiş ve dilsel eşdeğerliğe sahip olduğu görüldükten sonra geçerlik ve güvenirlilik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmasına, açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) kullanılmıştır. AFA sonucunda, 15 madde ve 4 alt boyuttan oluşan bir ölçme aracı elde edilmiş ve alt boyutlarda yer alan maddelerin 'boş zaman tutumu' ve 'programlama' alt boyutlarındaki maddelerin orijinal formdaki maddelerle birebir örtüştüğü gözlenirken, 'amaç belirleme ve yöntem' alt boyutunda 6 madde, 'değerlendirme' alt boyutunda ise 3 madde gözlemlenmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin orijinal formula uyumlu olduğu görülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri .83 ve test-tekrar test güvenirliliği ise .86 bulunmuştur. Alt boyutlar için ise iç tutarlık katsayıları .71-.81 arasında değişmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Boş zaman yönetimi; ölçek; geçerlik; güvenirlilik; üniversite öğrencisi

¹Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rekreasyon Bölümü, beyzakulgazi@gmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rekreasyon Bölümü, ksuat@gazi.edu.tr

Giriş

Zaman, herkesin eşit olarak sahip olduğu, fakat aynı şekilde kullanmadığı son derece değerli, eşsiz bir kaynaktır. Ama para gibi toplanamaz, hammadde gibi depolanamaz, bir pasta gibi başkasına ikram edilemez, bir araç gibi durdurulamaz, bir mal gibi kullanılamaz ve hiçbir şekilde yeri doldurulamaz. Belli sınırlar içinde, bir kaynağın yerine bir başkasını koyabiliriz, örneğin, insan gücü yerine makine kullanabiliriz. Ancak, zamanın yerini alabilecek başka hiçbir kaynak yoktur. O nedenle zaman eşittir yaşam denilebilir. Zamanı boşa geçirmek de yaşamı boşa geçirmek anlamına gelir (Sabuncuoğlu, Paşa ve Kaymaz, 2010; Adair, 2006). Zaman kavramına kullanım açısından bakıldığında çalışma zamanı ve çalışma dışı zaman (serbest zaman) olarak 2 grupta ele alınmaktadır. Çalışma zamanı, iş amaçlı bir dizi eylemliliği ve bunun için geçirilen zorunlu süreyi kapsamaktadır. Serbest zaman insanların yaşamlarını idame ettirebilmeleri için gerekli olan yemek ve uyku gibi varoluşla ilgili zaman ve boş zamandan oluşur (Meyer, Brightbill, Sessom, 1970). Zamanın iyi planlanması ve değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan boş zamanı Karaküçük(2008), insanın zorunluluklar dışında, eğilimleri ve istekleri doğrultusunda istediği gibi oyalanabilmesi, dinlenebilmesi, eğlenebilmesi veya kendini geliştirebilmesi için özgürce kullanabileceği hak ettiği bir zaman dilimi olarak tanımlamaktadır.

Günümüzde boş zaman anlayışındaki gelişim sürecinin gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerle, kısmen de olsa Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde uygarlık ve gelişmişliğin bir nimeti olarak değerlendirilmesi şeklinde devam ettiği görülmektedir. Nitekim günlük ve haftalık çalışma saatlerindeki azalmalar ile tatil günlerinin çoğalması, toplumsal normlardaki değişim gibi nedenlerle boş zamanların sosyal ve toplumsal hayat içerisindeki önemi, daha da belirginleşmeye ve artmaya hızlı bir şekilde devam etmektedir, bireylerin boş zamana sahip olmaları ve boş zamanlarında gerçekleştirdikleri faaliyetler, doğrudan veya dolaylı olarak hayatlarının diğer boyutlarını ve değerlerini de etkileyen bir durumdur. Bu durumu Karaküçük(2008), “Boş zamanları iki tarafı keskin bir kılıca benzetmek mümkündür.” ifadesi ile özetlemektedir. Olumlu kullanılırsa, kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa bunalım, başıbozukluk gibi problemler doğurabilmektedir. Bu durum da toplumun önemli bir kesimini oluşturan ‘gençlik’ için çok daha önemsenmesi gereken bir olguyu ortaya koymaktadır.

Kısaca ifade edilecek olursa, gençlik kavramı ile anlatılmak istenen daha çok, sosyalleşme ve eğitim süreci devam eden, biyolojik gelişimini tam olarak tamamlayamamış, çoğunlukla kendi geçimini sağlayamayan, çocukluk ile yetişkinlik safhaları arasında yer alan yaş dilimlerindeki nüfus kesiminin işgal ettiği sosyal statü olmaktadır. Genç, iletişim kurduğu kişi ve kaynakların özelliklerine göre giyinmesini, oturmasını, yürümesini, çalışmasını, amaçlarını, inançlarını, dünya görüşünü ve düşüncelerini etkileyen iletiler alır. Bu iletilerden, özdeşleşme sürecinde genç tarafından

benimsenenler onun kimliğini ve kişiliğini oluşturur (Köknel, 1997). Çok hızlı bir şekilde gelişerek yaygınlaşmaya devam eden internet, toplumları ve kültürleri dönüştürmeye devam etmekte, yeni kavram ve olgular üretmekte ve internet gençliği alt kültürünün oluşmasına da zemin hazırlamaktadır.

İnternet gençliği olarak adlandırılan gençler, günlük hayatını sürdürürken sanal mekânlara sıkça girip çıkan, internet ve onunla ilgili olguların gündelik faaliyetleri arasında önemli bir yere sahip olduğu, sanal dünya gezginleri olarak da ifade edilebilirler. Bu gençlerin sanal ilişkileri artarken, gerçek ilişkilerinin zayıfladığı, giderek gerçekliği kaybetme, toplum dışına itilme ve yalnızlaşma riski ile karşı karşıya oldukları da düşünülmektedir (Karaca, 2007). Özellikle yoğun kentleşme sonucu sıkışan ve daralan kent mekânı nedeniyle bu tür etkinlikleri gerçekleştirecek alanlar her geçen gün biraz daha azalmakta ve ticarileşmektedir. Bu durum, gençlerin okuldan ve zorunlu ihtiyaçların karşılanmasından artan zamanlarını değerlendirme imkânlarını sınırlandırmaktadır. Öte taraftan haz ve eğlenceyi yücelten medya ve popüler kültür de gençlerin hayata anlam kazandıracak etkinliklerden uzaklaşmalarını netice vermektedir (Odabaşı, 2002; Ögel, 2012). Tam bu noktada zamanın etkin ve verimli kullanılmasının önemli olduğu alanlardan birinin üniversite eğitim süreci olduğundan bahsedilebilir, Üniversite eğitimi alan öğrenciler bir taraftan derslerine devam ederken diğer taraftan derslere ilişkin araştırma yapmak ve bu araştırma sonuçlarını düzenlemek, sonuçları bir rapor haline getirmek, yürütülen derslerin sınavlarına hazırlanmak ve bu sınavlara girmek gibi faaliyetleri yürütmektedirler. Zamanı iyi yönetmek bireysel anlamda; kariyeri daha iyi planlama ve geleceğe hazırlanma, daha fazla okuma ve öğrenme, yeni gelişmelerine teknolojiyi takip etme, aile ve diğer insanlara daha fazla zaman ayırma, dinlenme, eğlenme, düşünme, yeni fikirler yaratma, yeni projeler başlatmak için fırsatlar sağlamaktadır (Çağlıyan, Goral,2009; Başak, Uzun, Arslan, 2008).

Son yıllarda zaman yönetimi kavramıyla ilgili tanımlamalar ve çalışmaların yapılmasına rağmen boş zaman yönetimiyle ilgili yapılan çalışmalara fazla rastlanılmamaktadır. Oysa hem boş zaman değerlendirmenin öneminin bu kadar artmaya başlamasıyla birlikte hem de iş/okul zamanı ve boş zamanın karakteristik özelliklerinin farklı olmasından dolayı, boş zaman yönetimini ayrı değerlendirmek gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, boş zaman yönetimi çalışmalarının günümüzde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik olarak odaklandığı görülmektedir (Covey ve ark., 2004).

Bu alanda boş zaman yönetimiyle ilgili ölçeklere fazla rastlanılmamaktadır. Bununla beraber, zaman yönetimine ilişkin ölçüm araçları daha fazla bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi 1991 yılında Britton ve Tesser tarafından geliştirilen Zaman Yönetimi Anketi'nin geçerliği ve güvenilirliği Alay ve Koçak (2002, 2003) tarafından yapılmıştır ve 16 maddelik Zaman Planlaması (ZP), 7 maddelik Zaman Tutumları (ZT) ve 4 maddelik Zaman Harcattırıcılar (ZH) olmak üzere 3 alt boyutlu ve toplam 27 maddesi olan bir anket ortaya çıkmıştır. Bu çalışma ile Ölçeğin Türkçe

adaptasyonunun yapılması Türkiye’de boş zaman yönetimine ilişkin öğrencilerin durumlarının belirlenebilmesi adına bir kazanım olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle çalışmada, “Boş Zaman Yönetimi Ölçeği”nin (BZYÖ) Türkçeye adaptasyonunu yapmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışma Grubu

BZYÖ’nün geçerlik ve güvenirlik çalışmaları üç farklı araştırma grubu üzerinde yürütülmüştür. Birinci grup Gazi Üniversitesi’nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 447 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %29’ u Fen bilimleri, % 41 ’i Sosyal bilimlerde, % 30’u sağlık bilimlerinde öğrenim görmektedir. 219 (% 49) kız, 228 (% 51) erkek öğrenciden meydana gelen bu grubun yaş ortalaması 22,14’tür. Ölçeğin yapı ve uyum geçerlikleri ile iç tutarlılık analizleri bu gruptan elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. İkinci çalışma grubu üzerinde ölçeğin dilsel eş değerlik çalışmaları yürütülmüştür. Bu grup Gazi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği hazırlık sınıflarında öğrenim gören 64 öğrenciden meydana gelmektedir. Test tekrar test güvenirlik çalışması için araştırmaya dâhil edilen üçüncü çalışma grubu ise Gazi Üniversitesi’nde öğrenim gören 107 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır.

Ölçme Aracı

Özgün formu “Free time management scale” olan ölçek 2011 yılında Wei-Ching Wang, Chin-Hsung Kao, Tzung-Cheng Huan Chung-Chi Wu isimli kişiler tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin İngilizce olan özgün formu sorumlu yazarından elektronik posta yoluyla sağlanmış ve formun uyarlanmasına ilişkin izin elektronik posta yoluyla alınmıştır. Orijinal ölçek “Amaç belirleme ve değerlendirme”(beş madde), “Boş zaman tutumu”(3 madde), “Yöntem”(4 madde) ve “Programlama”(3 madde) olmak üzere toplam 4 alt boyut ve 15 maddeden oluşmaktadır. Her maddeye verilecek cevap kodları 1.00 ile 5.00 arasında değişmektedir. Dereceleme maddeleri “1-Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, 3-Karasızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekte ‘programlama’ alt boyutunda yer alan maddeler olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Veriler girilirken puanlama terse çevrilmiştir. Diğer tüm maddeler olumlu ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar boş zaman yönetimi uygulamalarının daha iyi olduğunu göstermektedir

Verilerin Analizi

Boş Zaman Yönetimi Ölçeği’ne ait verilerin analizi için SPSS 16.0 ve Lisrel 8.71 paket programları kullanılmıştır. Ölçeğin İngilizceden Türkçeye çevrilmesi aşamasında geri çevirme

yöntemi (back translation) uygulanmıştır. Çevirisi yapılan Türkçe form ve orijinal ölçeğin aynı anlamı taşıyıp taşımadığını uygulamada görmek amacıyla her iki ölçek arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısına bakılmıştır. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği'nin yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. AFA çok sayıda değişkenden (maddeden) bu değişkenlerin birlikte açıklayabildikleri az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmayı hedefler (Büyüköztürk, 2004). DFA ise kuramsal bir temele dayanarak çeşitli değişkenlerden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirme amacıyla kullanılır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemede ise Cronbach Alpha ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada “Boş Zaman Yönetimi Ölçeği”nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği incelemek amacıyla öncelikle elde edilen verilerin dil geçerliği belirlenmiş, ardından faktör analizleri (açımlayıcı ve doğrulayıcı) ve güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır.

Geçerlik

Dil Geçerliği: Her bir test maddesinin Türkçe ifadesinde bir hata olup olmadığı ve bu maddelerin taşıdıkları anlamları ne ölçüde yansıttığını tespit etmek amacıyla dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin uyarlanmış formu, kültüre uygun ve anlaşılabilir olmadığı takdirde geçerlik ve güvenilirlik bundan etkilenmekte ve bu tür ölçme araçlarının kullanılması olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Dilsel eşdeğerlik düzeyinin belirlenmesine yönelik ilk olarak orijinal ölçek formunun hedef dile çevirisi yapılmıştır. Ölçek uyarlama çalışmalarının en önemli adımını oluşturan çeviri aşamasında en çok tercih edilen “Geri Çevirme Yöntemi” (back translation) kullanılmıştır (Aksayan ve Gözüm, 2002). Bu yöntemde en az iki bağımsız çevirmen olmalıdır. Birinci çevirmen, orijinal ölçeği hedef dile, ikinci çevirmen hedeflenen dile çevrilen ölçeği orijinal dile çevirir (Carlson, 2000). Ölçeğin özgün formu İngilizce dil yeterliğine sahip bir beden eğitimi alanında uzman ve bir İngilizce dil uzmanı tarafından birbirlerinden bağımsız olarak Türkçeye çevrilmiştir. Çeviriler incelenerek oluşturulan Türkçe taslak form, iki alan uzmanı tarafından İngilizceye geri çevirisi yapılmıştır. Savaşır (1994)'a göre çeviriyi yapanın her iki dili ve ölçeğin ilgili olduğu konuyu bilmesi gerekmektedir. Ölçek maddelerinin aslı ile karşılaştırılması ardından gerekli düzenlemeler yapılmış ve nihai Türkçe forma ulaşılmıştır. Bir sonraki aşama olarak oluşturulan Türkçe form ile İngilizce formun aynı anlamını taşıyıp taşımadığının uygulamada belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu aşamada her iki form Gazi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği hazırlık

sınıflarında öğrenim gören 64 öğrenciye üçer hafta ara ile önce ölçeğin orijinal formu sonra da Türkçeye çevrilmiş hali uygulanmıştır. İki test arasındaki uygulama süresi için ortalama 2-4 haftanın uygun olduğu söylenebilir (Özguven, 1994; Büyüköztürk, 2007). Her iki ölçekten alınan puanlar arasındaki tutarlılığı test etmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısına bakılmış ve .985 bulunmuştur. Buna göre İngilizce ve Türkçe ölçekler arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < .001$).

Yapı Geçerliği

Açımlayıcı faktör analizi. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği'nin yapı geçerliğini incelemek için yapılan AFA'da öncelikle bütün maddeler arasında korelasyon matrisi incelenerek önemli oranda manidar korelasyonların olup olmadığına bakılmış ve faktör analizinin yapılabilmesine uygunluk gösterir nitelikte manidar ilişkilerin olduğu görülmüştür. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Bu çalışmada KMO örneklem uygunluk katsayısı .80, Barlett Sphericity testi χ^2 değeri ise 2,269E3 ($p < .001$) bulunmuştur. Wang et al.(2011) tarafından geliştirilen Boş Zaman Yönetimi Ölçeği 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu nedenle yapılan AFA'da temel bileşenler tekniği ile oblik döndürme faktör çözümlemesi sonuçları 4 faktörle sınırlandırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplam varyansın %61'ini açıklayan, 15 madde ve 4 alt boyuttan oluşan bir ölçme aracı elde edilmiş ve alt boyutlarda yer alan maddelerin 'boş zaman tutumu' ve 'programlama' alt boyutlarındaki maddelerin orijinal formdaki maddelerle birebir örtüştüğü gözlenirken, 'amaç belirleme ve değerlendirme' alt boyutunda 6 madde, 'yöntem' alt boyutunda ise 3 madde gözlemlenmiştir. Orijinal ölçekte 'amaç belirleme ve değerlendirme' alt boyutu 5 maddeden oluşmakta iken 'yöntem' alt boyutu ise 4 maddeden oluşmaktadır. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği'nin Maddelerinin içeriği ve faktör yükleri göz önüne alınarak incelendiğinde 'değerlendirme' ayrı bir boyutta gözlemlenirken, 'amaç ve yöntem belirleme' ise diğer alt boyutu oluşturmaktadır. Ölçeğin faktör yükleri ve açıkladıkları varyans oranlarına ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Boş Zaman Yönetimi Ölçeği Faktör Yükleri

	Amaç belirleme ve yöntem	Boşzaman tutumu	Programlama	Değerlendirme
2	.82			
7	.76			
6	.73			
8	.73			
3	.53			
1	.48			
11		.89		

12	.88			
10	.70			
13		.82		
14		.73		
15		.66		
4			.86	
5			.68	
9			.40	
% 61.09	%28.69	%16.09	%8.34	%7.96

AFA sonucunda elde edilen alt ölçeklerden birincisi amaç belirleme ve yöntemdir. 6 maddeden oluşan bu alt ölçek toplam varyansın %28.69'unu açıklamakta ve faktör yükleri .48 ile .82 arasında değişmektedir. Amaç belirleme ve yöntem alt ölçeğine örnek olarak *boş zamanımda yapabileceğim listesini yaparım* maddesi gösterilebilir. İkinci alt ölçek olan boş zaman tutumu 3 maddeden oluşmaktadır .Faktör yükleri .70 ile .89 arasında sıralanan bu ölçek toplam varyansın %16.09'unu açıklamaktadır. *Boş zamanın olması mutluluk vericidir* maddesi bu alt ölçeğe örnek olarak gösterilebilir.

Üçüncü alt ölçek programlamadır. Faktör yükleri .66 ile .82 arasında sıralanan ve toplam varyansın %8.34'ünü açıklayan bu alt ölçek de 3 maddeden oluşmakta olup ters kodlanmıştır. Boş zamana yönelik program yapmanın zaman kaybı olduğunu düşünüyorum maddesi bu alt ölçeğe örnek olarak gösterilebilir. Dördüncü alt ölçek olan değerlendirme 3 maddeden oluşmaktadır. Değerlendirme alt ölçeğine ilişkin maddelerin faktör yükleri .40 ile .86 arasında değişmekte ve bu alt ölçek toplam varyansın %7.96'sını açıklamaktadır. Maddelere örnek olarak *kısa süreli boş zaman aralarımı değerlendiririm* gösterilebilir.

Doğrulamalı Faktör Analizi: 15 maddeden oluşan ölçeğin DFA sonucunda maddelerin faktör yük değerleri (*Lambda*), her bir madde ile örtük değişken arasındaki ilişkinin gücünü belirleyen çoklu korelasyonun karesi (R^2) değeri ve ilişkinin manidarlığını gösteren *t* değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ölçek faktör yükleri, çoklu korelasyonun karesi (R^2) değerleri ve *t* değerleri

Boyut	Madde No	Lamda	t değeri	r^2
Amaç belirleme ve yöntem	M1	0.67	8,31	0.45
	M2	0.69	8,53	0.47
	M3	0.65	7,95	0.42
	M6	0.34	3,74	0.11
	M7	0.51	5,94	0.26
	M8	0.68	8,44	0.47

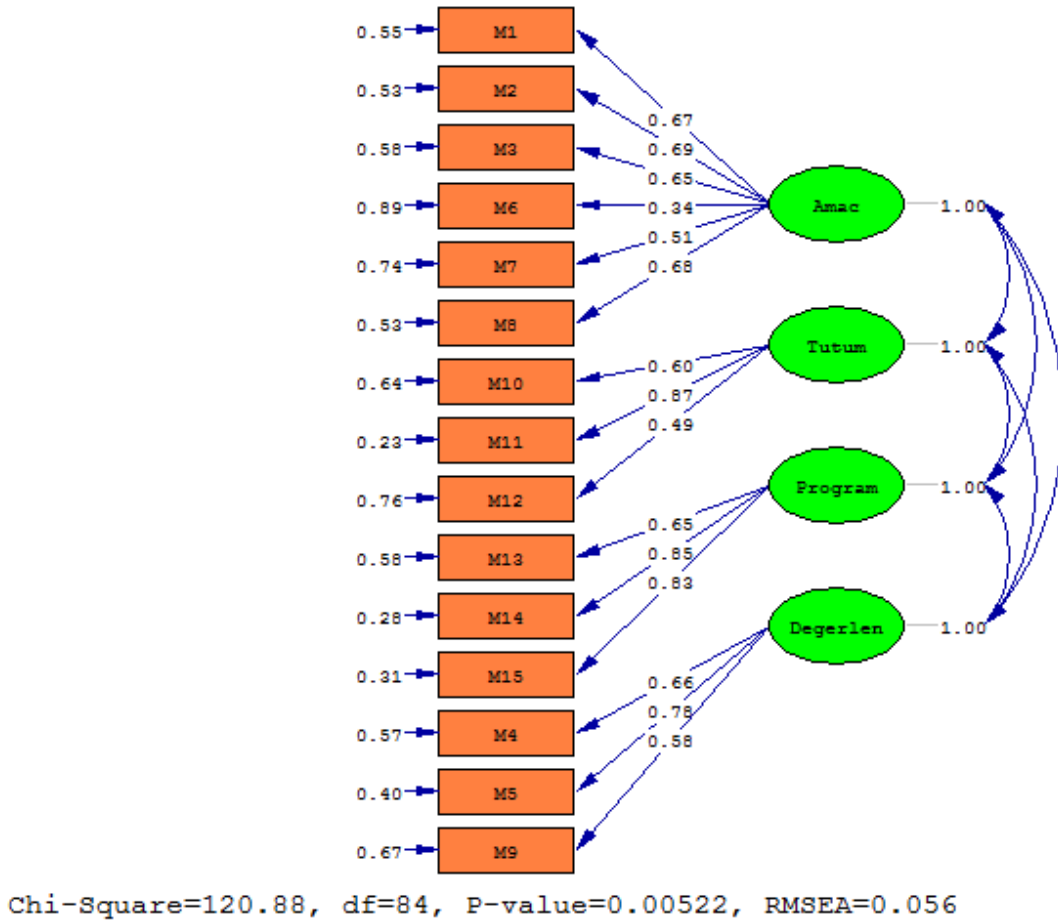
Boş zaman tutumu	M10	0.60	7,05	0.36
	M11	0.87	10,75	0.77
	M12	0.49	5,6	0.24
Programlama	M13	0.65	8,03	0.42
	M14	0.85	10,9	0.72
	M15	0.83	10,63	0.69
Değerlendirme	M4	0.66	7,34	0.43
	M5	0.78	8,62	0.60
	M9	0.58	6,37	0.33

DFA sonuçlarına göre tüm maddelerin t değerleri anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Bir başka deyişle, maddeler temsil ettikleri örtük özellikle ilişkidirler. Uyum indeksleri gözlenen verinin dört boyutlu olan modele iyi uyum gösterdiğini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmada 15 maddeli dört boyutlu modelin uyum indeksleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3 : Ölçek Maddelerinin Faktör Yapısı İçin Uyum İyilik İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Kabul Edilebilir Sınır	Değer
X^2/sd	<5 Orta düzeyde <3 İyi uyum	120.88/84= 1.44
GFI	>0.90	0,90
CFI	>0.90	0,97
NFI	>0.90	0,90
NNFI	>0.90	0,96
RFI	>0.85	0,87
S-RMR	< 0.08	0,076
RMSEA	< 0.08	0.056

Tablo 3'e göre benzerlik oranı ki-kare istatistiği $X^2(84)=120.88$, $P < 0.01$, kök ortalama kare yaklaşım hatası (RMSEA)= 0.056; standardize edilmiş kök ortalama kare artık (S-RMR)= 0.076; karşılaştırmalı uyum endeksi(CFI)= 0.97; uyum iyiliği endeksi (GFI)= 0.90; normlanmış uyum endeksi (NFI)= 0.90; görel uyum endeksi(RFI)=0.87 olarak belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin dört faktörlü yapısının kabul edilebilir ve geçerli sonuçlar verdiğini göstermektedir.



Şekil 1: Ölçeğin faktör madde ilişkisi

Şekil 1’de de görüldüğü gibi, gözlenen veri dört boyutlu modele uyum göstermektedir. Path katsayıları ise 0,34 ile 0,85 arasında değişmektedir. Bu değerlerin tamamı 0,30’un üstündedir ve 0,30 ve üstü değerler kabul edilebilir (Kline, 2005) değerlerdir. Elde edilen bu sonuçlar modelin veri tarafından doğrulandığını göstermektedir.

Güvenirlik

BZYÖ’nin güvenirlik çalışmaları olarak iç tutarlık ve test tekrar test güvenirlikleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda iç tutarlık katsayılarının ölçeğin bütünü için .83, Amaç Belirleme ve Yöntem alt ölçeği için .81, Boş Zaman Tutumu için .79, Değerlendirme için .71, Programlama için .73 olduğu görülmüştür. Buna göre iç tutarlık katsayıları .71-.81 arasında değişmekte ve tüm katsayılar .70 seviyesini karşılamıştır (Cronbach, 1951). Test tekrar güvenirlik çalışması için BZYÖ’nin Türkçe formu Gazi Üniversitesi’nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 107 üniversite öğrencisine dört hafta arayla iki kez uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Literatürde, bir ölçeğin zamana göre değişmez olduğunu saptamak

üzere hesaplanan korelasyon katsayısının pozitif ve yüksek olmasının yanında ölçekler için bu değer en az .70 olması istenir (Tavşancıl, 2002). Bu sonuca göre BZYÖ'nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Wang ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Yönetimi Ölçeği”nin Türk üniversite öğrencilerinden oluşan bir grup üzerinde geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. Ölçek, üniversite öğrencilerinin boş zaman yönetimlerinin değerlendirmesini ölçmeyi amaçlamıştır.

Uyarlama çalışması için öncelikle 4 alt boyut ve 15 maddeden oluşan özgün ölçek İngilizce orijinal formundan Türkçeye daha sonra tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Çevirisi yapılan ölçek maddelerinin özgün ölçek maddeleri ile karşılaştırılmasının ardından gerekli düzenlemeler yapılmış ve nihai Türkçe forma ulaşılmıştır. Oluşturulan Türkçe form ile İngilizce formun aynı anlamı taşıyıp taşımadığının uygulamada belirlenmesi amaçlanmıştır. Çeviri yapılan Türkçe form ile özgün ölçek üç hafta ara ile Gazi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği hazırlık sınıflarında öğrenim gören 64 öğrenciye uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı ile formlar arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ölçeğin Türkçe formunun özgün ölçek ile dilsel eşdeğerliğini sağlandığı kabul edilmiştir.

BZYÖ'nin güvenilirliği, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test tekniği ile belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçeğin bütünü için iç tutarlık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Birinci alt boyut olan “Amaç Belirleme ve Yöntem” için iç tutarlık katsayısı .81, ikinci alt boyut “Boş Zaman Tutumu” için .79, üçüncü “Değerlendirme” alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .71 ve dördüncü alt boyut ‘Programlama’ için iç tutarlık katsayısı .73 olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ölçek alt faktörler ve genel bazında **iyi** derecede iç tutarlığa sahiptir. Diğer bir anlatımla ölçek maddelerinin her biri, testin bütünüyle ölçülmek istenen özeliği ölçmektedir.

Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini sınamak için Türkçe ve İngilizce formlar dört hafta ara ile

Gazi Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 107 üniversite öğrencisine uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre BZYÖ'nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu söylenebilir.

BZYÖ'nin yapı geçerliği için yapılan AFA sonucunda, sonucunda toplam varyansın %61'ini açıklayan, 15 madde ve 4 alt boyuttan oluşan bir ölçme aracı elde edilmiş ve alt boyutlarda yer alan maddelerin ‘boş zaman tutumu’ ve ‘programlama’ alt boyutlarındaki maddelerin orijinal formdaki maddelerle birebir örtüştüğü gözlenirken, ‘amaç belirleme ve değerlendirme’ alt boyutunda 6 madde, ‘yöntem’ alt boyutunda ise 3 madde gözlemlenmiştir. Orijinal ölçekte ‘amaç belirleme ve

değerlendirme' alt boyutu 5 maddeden oluşmakta iken 'yöntem' alt boyutu ise 4 maddeden oluşmaktadır. Boş Zaman Yönetimi Ölçeği'nin Maddelerinin içeriği ve faktör yükleri göz önüne alınarak incelendiğinde 'değerlendirme' ayrı bir boyutta gözlemlenirken, 'amaç ve yöntem belirleme' ise diğer alt boyutu oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında açıklanan varyans oranı için % 30 ve üzeri ölçüt olarak alındığı düşünüldüğünde, ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı görülmektedir. Diğer bir faktör analizi olan DFA için uyum indeksi sınırları göz önüne alındığında, modelin iyi düzeyde uyum verdiği ve ölçeğin orijinal faktör yapısının Türkçe formun faktör yapısıyla uyduğu görülmektedir.

BZYÖ'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara göre, ölçeğin kullanıma hazır olduğu ve bireylerin boş zaman yönetimlerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir biçimde kullanılacağı söylenebilir.

Öneriler

Boş Zaman Yönetimi Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular çerçevesinde bazı önerilerde bulunulabilir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yürütüldüğü araştırma grubu üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği için farklı örneklemeler üzerinde yapılacak çalışmalar da son derece önemlidir. Son olarak bu ölçeğin kullanılacağı araştırmaların yapılması ölçme gücüne önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Adair, J. (2006). *Etkili zaman yönetimi*. (Çev. Ö. Çolakoğlu). İstanbul: Babıalı Kültür
- Alay, S. & Kocak, S. (2002) Validity and Reliability of Time Management Questionnaire. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 9-13.
- Alay, S. & Kocak, S. (2003) Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. *Eğitim Yönetimi*, 35, 326-335.
- Aksayan, S. & Gözüm, S. (2002). Kültürlerarası ölçek uyarlaması için rehber I: Ölçek uyarlama aşamaları ve dil uyarlaması. *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 4(1): 9-14.
- Başak, T., Uzun Ş. & Arslan, F. (2008). Hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin zaman yönetimi becerileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(5), 429-434.
- Bentler, P.M. & Bonett, D.G. (1980). Significance tests and goodness-of-fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88: 588-600.
- Britton, B. K. & Tesser, A. (1991). Effects of time-management practices on college grades. *Journal of Educational Psychology*, 83(3), 405-410.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carlson, E.D. (2000). A case study in translation methodology using the health-promotion lifestyle profile II. *Public Health Nursing*, 17(1): 61-70.
- Covey, S. R., Merrill, A. R. & Merrill, R. R. (2004). *First things first: To live, to love, to learn, to leave a legacy*. NY: Covey Leadership Center, Inc.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16: 297- 334.
- Çağlayan, V. & Göral, R. (2009). Zaman yönetimi becerileri: Meslek yüksek okulu öğrencileri üzerine bir değerlendirme. *KMU İİBF Dergisi*, 17.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.

- Karaca, M. (2007). İnternet Gençliği: Yeni Bir Gençlik Tiplemesi Denemesi. *E-journal of World Sciences Academy*, 2(4):419-438.
- Karaküçük, S. (2008). “Rekreasyon” boş zamanları değerlendirme. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kline, R.B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. N.Y.: Guilford Press.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı Anlamak* (6. Basım), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Macan, T. H. (1994). Time management: Test of a process model. *Journal of Applied Psychology*, 79, 381–391.
- Macan, T. M., Shahani, C., Dipboye, R. L. & Phillips, A. P. (1990). College students' time management: Correlations with academic performance and stress. *Journal of Educational Psychology*, 82, 760–768.
- Odabaşı, H.F. (2002). *İnternet ve Çocuk*, İstanbul: Kapital Medya Yay.
- Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı: İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Sabuncuoğlu, Z., Paşa, M. & Kaymaz, K. (2010). *Zaman yönetimi*. İstanbul: Beta.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk Psikolojisi Dergisi: Özel Sayı, Psikolojik Testler*, 9(33): 27-32.
- Steiger, J.H. (2007). Understanding the limitations of global fit assessment in structural equation modeling. *Personality and Individual Differences*, 42(5): 893-898.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6): 49-74.
- Şimşek, Ö.F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş (Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları)*. Ankara: Ekinoks.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tezbaşaran, A. A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Wang, W.C., Kao C.H., Huan, T. C & Wu, C.C (2011). Free Time Management Contributes to Better Quality of Life: A Study of Undergraduate Students in Taiwan. *Journal of Happiness Studies*, 12(4):561-573.
- Yıldız, M.C., (2005). *Chat (Sanal Sohbet), İnternet ve Toplum (Edi. A.Tarcan)*, Ankara: Anı Yay. Ss: 55-88.

Ek-1

Extended English Abstract

Nowadays, leisure time is considered to be a blessing of civilization and development especially in developed and industrialized countries and partly in developing countries such as Turkey within the development process of leisure time mentality. Indeed, the importance of leisure time within social life continues to become more apparent and increase due to reasons such as shortening daily and weekly working hours and increasing number of holidays, and changes in social life (Karakucuk, 2008). Having leisure time and the activities performed during leisure time directly affect other dimensions and values of individuals' lives on the condition of being directly or indirectly. Karakucuk summarizes this situation in the following sentence: “One may think that leisure time is similar to a sword with two sharp edges.” If used positively, it may contribute to personal and social improvement; if used negatively, it may result in problems such as lack of discipline (Karakucuk, 2008).

At this point, time management has become very important to have a better quality of life. The development of time management theory has gone through four stage. The first three emphasized the control and efficiency of use of time. However, the latest stage of time management theory has focused on values and improvements in the quality of life(Covey et al. 2004). People not only earn a living but also pursue a better quality of life. The value of life has been altered. Although no specific theories of free time management exist, relevant trends are evident in general time management theories, in which the pursuit of efficiency alone is being replaced by the pursuit of a better quality of life and the manifestation of personal values. Additionally, because work time and free time have different characteristics, free time management no longer emphasizes efficiency alone. For that reason, this study aims to adapt the

Free time management scale developed by Wei-Ching Wang, Chin-Hsung Kao, Tzung-Cheng Huan Chung-Chi Wu (2011) in Turkish. Being in English originally, this scale consists of 15 items and 4 dimensions being "Goal setting and evaluating" (5 items), "Free time attitudes"(3 items), "technique"(4 items) and "Scheduling"(3 items). The answer codes to be given for each item differ between 1.00 and 5.00. Grading items in the scale are as follows: Strongly agree (5), Agree (4), Neutral (3), Disagree (2), Strongly disagree (1).

The study was conducted on 447 university students from different faculties of Gazi University, Turkey. Of the participants, 228 were male and 219 were female and the mean age of the participants was 22 years. First of all, the original scale was translated into Turkish for adaptation study. As a commonly preferred method, "Back Translation Method" was used in the translation stage which is the most important step of scale adaptation studies (Aksayan and Gözüm, 2002). The translated scale was compared with the original one and then the final Turkish form was obtained following the required regulations. In the next stage, it was aimed to determine whether the Turkish form and English form had the same meaning in the practice. First of all the original and then the translated form of the scale were applied three weeks apart on 64 students in the English preparation class of English teacher department in Gazi University. Pearson Product-Moment Correlation Coefficient was considered to test the consistency between scores obtained from the both scales and it was found to be .985. Accordingly, high-level, positive and significant relationship was found between Turkish and English scales ($p < .001$).

In this study exploratory factor analysis (EFA) was performed to examine the factor structure of the scale according to the data obtained from the Turkish students and confirmatory factor analysis (CFA) was executed to confirm the original scale's structure in Turkish culture. The results of exploratory factor analysis demonstrated that the items loaded on four factors and that the factor structure was harmonized with the factor structure of the original scale. While the number of the items were exactly the same in the 'leisure attitude' and 'scheduling', 'goal setting and evaluating' was 6 items and 'technique' was 3 items. So, as items' content were considered, 'goal setting and technique' was named for first dimension and 'evaluating' was named for the second dimension. The other dimensions were the same as mentioned. The amount of total variance explained by four factors

was 61% and factor loadings ranged from .48 to .89. Similarly, the results of confirmatory factor analysis indicated that the model was well fit and Chi-Square value ($\chi^2 = 120.88$, $N = 447$, $sd = 84$, $p = 0.00$) which was calculated for the adaptation of the model was found to be significant. The goodness of fit index values of the model were RMSEA = .056, NFI = .90, CFI = .97, RFI = .87, GFI = .90, and SRMR = .076. According to these values it can be said that the structural model of Free time management scale which consists of 4 factors was well fit to the Turkish culture.

Cronbach Alpha internal consistency coefficient and test-retest method were used to determine the reliability of the scale. Internal consistency coefficient of the whole scale was found to be .83. Internal consistency coefficient was found to be .81 for the first sub-sub-dimension "Goal setting and technique"; .79 for the second sub-dimension "leisure attitude" and .71 for the third sub-dimension "Evaluating" and .73 for the fourth dimension "scheduling". According to the results, the internal consistency of the scale was high in terms of sub-factors and the whole scale. Turkish and English forms of the scale was applied on a 107-person student group four weeks apart in different faculties of Gazi University to test the test-retest reliability of the scale and the correlation coefficient between two applications were found to be 0.86. According to the

results, it can be said that test-retest reliability coefficient of the scale is sufficient.

According to the validity and reliability analyses, it was found that this scale is a reliable and valid scale to be used to determine the free time management of university students in Turkey.

Ek-2

Boş Zaman Yönetimi Ölçeği		Tamamen Katılıyor	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Amaç belirleme ve yöntem						
1	Boş zamanım için amaç belirlerim	5	4	3	2	1
2	Boş zamanımda yapabileceğim listesini yaparım	5	4	3	2	1
3	Boş zamanım için öncelikleri belirlerim.	5	4	3	2	1
4	Boş zamanımı günlük veya haftalık olarak düzenlerim.	5	4	3	2	1
5	Boş zaman aktiviteleri ile ilgili bilgiler toplarım	5	4	3	2	1
6	Boş zamanımda yapabileceğim aktiviteleri düzenlerim.	5	4	3	2	1
Değerlendirme						
7	Bekleme zamanlarımı kullanırım	5	4	3	2	1
8	Boş zaman kullanımımı değerlendiririm.	5	4	3	2	1
9	Zamanımın bir bölümünü boş zaman aktiviteleri için korurum.	5	4	3	2	1
Boş Zaman Tutumu						
10	Boş zamanlar anlamlıdır.	5	4	3	2	1
11	Boş zamanlar mutluluk vericidir.	5	4	3	2	1
12	Boş zaman kullanımını önemlidir.	5	4	3	2	1
Programlama						
13	Boş zamana yönelik program yapmanın zaman kaybı olduğunu düşünüyorum.	5	4	3	2	1
14	Boş zamanın önceden kestirilemez olduğuna inanıyorum.	5	4	3	2	1
15	Boş zamanımda ne yapacağımı bilmiyorum.	5	4	3	2	1